

İKİNCİ BÖLÜM KARAR

ÜMİT ÖMÜR SALAR BAŞVURUSU

Başvuru Numarası	: 2014/187
Karar Tarihi	: 23/3/2017
Başkan	: Engin YILDIRIM
Üyeler	: Serdar ÖZGÜLDÜR Celal Mümtaz AKINCI Muammer TOPAL M. Emin KUZ
Raportör	: Murat ŞEN
Başvurucu	: Ümit Ömür SALAR
Vekilleri	: Av. Muhammed Yasir YÜRÜK Av. Hale YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Hava Harp Okulundan ayrılmaya zorlamak için bazı subay ve öğrencilerin diğer öğrencilere sistematik ve onur kırıcı davranışlarda bulunduğundan bahisle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/1/2014 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.
7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:
9. 1991 doğumlu olan başvurucu, Kuleli Askeri Lisesini bitirdikten sonra 2009 yılının Ağustos ayında Hava Harp Okulu öğrenci seçme uçuşu (ÖSU) kampına katılmıştır. Başvurucu, kamp bitiminde Hava Harp Okulunda eğitimine başlamıştır.

10. ÖSU kampında ve kamp sonrasında Hava Harp Okulunda bazı subayların ve lider öğrenci olarak tabir edilen bazı 4. sınıf öğrencilerinin fiziki ve psikolojik baskı yaptığından bahisle başvuru, kendi isteğiyle 24/5/2010 tarihinde Hava Harp Okulundan ayrılmıştır.

11. Daha sonra başvuru, vekili vasıtasıyla 1/11/2010 tarihinde kendisine yapılan fiziki ve psikolojik baskılardan dolayı kamp ve okul döneminde görevli bazı subaylar ve 4. sınıf öğrencilerinden Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyetçi olmuştur. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, şikâyet konusunun askerî yargının görev alanında kaldığından bahisle dosyayı Kuzey Deniz Saha Komutanlığı Askerî Savcılığına göndermiştir. Bu aşamadan sonra soruşturma Askerî Savcılık tarafından yürütülerek sonuçlandırılmıştır.

12. Başvuru, şikâyet dilekçesinde ÖSU kampında ve Hava Harp Okulunda eğitim gördüğü dönemde kendisine fiziki ve psikolojik baskı oluşturacak birçok münferit davranıştan bahsetmiş ve sistematik şekilde yapılan bu muamelenin temel amacının kasıtlı olarak kendisini okuldan ayrılmaya zorlamak olduğunu ileri sürmüştür.

13. Başvuru;

i. ÖSU kampında 4. sınıf öğrencisi E.A.nın, selam ve tekmil verirken sesinin az çıktığından bahisle yüzünü aydınlatma direğine dayadığını ve bağırarak tekmil vermeye zorladığını,

ii. ÖSU kampındaki eğitim sırasında 4. sınıf öğrencisi E.A.nın, sırtına basarak "*Senden adam olmaz, karaktersiz, bu dayatman, direnmen niye? Okula gitsen de onun ayrılık...*" dediğini, ayrıca kendisinin diğer altı öğrenci ile birlikte taşlaşmış bir kum tepesinden yuvarlanmaya zorlandığını ve bu esnada "*Şerefsiz, sen okula girme, girsen de bitersin, karakterin uygun değil; yalancı, dürüst değilsiniz.*" şeklinde hakarete uğradığını,

iii. ÖSU kampının bitiminden bir gün önce diğer öğrenciler eşyalarını toplarken öğrenci E.A.nın kendisini 3 km boyunca takla atmaya zorladığını ve bu esnada yine yukarıda belirtilen sözleri söylediğini,

iv. 4. sınıf öğrencisi E.A.nın kendisini "çin oturuşu" adı verilen sandalye pozisyonunda saatlerce tuttuğunu ve bu esnada "*Okula girersin ama sonunda atılacaksın, karakterin ortada, burası sana göre değil, sen iyisi şimdi git.*" dediğini,

v. ÖSU kampı boyunca kendisinin uykusuz bırakıldığını, bir odaya kapatılarak sabaha kadar okulda barındırılmayacağı yönünde hakaret ve tehditlere maruz kaldığını, savaş eğitimine ilişkin uygulamalarda kendisine diğer öğrencilerden farklı davranıldığını, kampta görevli rütbeli M.S.nin de kendisine hakaret ettiğini ve okuldan ayrılması için sözler söylediğini, öğrenci E.A.nın 250 kişilik topluluk önünde "*Sen adam değilsin, senin yerin burası değil, burada işin yok, istenmiyorsun, çok iyi rol yapıyorsun, karaktersizsin, git sen Emret Komutanım'da oyna.*" dediğini,

vi. Kendisinin millî oryantring sporcusu ve birçok madalyası olmasına rağmen müsabakalara katılmasına izin verilmediği gibi katıldığı bir yarışma nedeniyle cezalandırıldığını, bu spor bağlamında bacak kollarını alması nedeniyle "*Kadın mısın, erkek mısın, dönme mısın, cinsiyetin belli değil.*" şeklinde saldırılara uğradığını, yine teyzesinin hediye ettiği parfüm nedeniyle aynı saldırıların rütbeliler tarafından yapıldığını,

vii. Harp Okulundaki dönemde yine 4. sınıf öğrenci A.D. tarafından

ders aralarında sınıf kapısının önünde beklemeye zorlandığını, rütbelilerin bu durumu görmesine rağmen ses çıkarmadığını,

viii. Okulda yapılan denetimlerde rütbeliler tarafından özellikle kendisinin açıklarının arandığını, bu nedenle disiplin cezaları aldığını, diğer öğrencilerden farklı muameleye tabi tutulduğunu, bunların kendisini yıldırmak, ezmek ve okuldan ayrılması için zemin hazırlamak amacıyla yapıldığını,

ix. 4. sınıf öğrencileri Y.C. ve M.M.nin "*Bu okulu bitiremezsin, bunu bil, boşa çabalama.*" şeklinde sözler söyleyerek psikolojik baskı oluşturduğunu,

x. Çantasına porno CD ve kadın iç çamaşırı konulduğunu, bunu fark etmesi üzerine ilgili rütbelilere bilgi verdiğini ancak herhangi bir işlem yapılmadığını ileri sürmüştür.

14. Bu bağlamda Askerî Savcılık; başvuru ileri sürdüğü olayları önce tek tek, daha sonra bir bütün hâlinde incelemiştir. Başvurucunun yukarıda belirtilen olaylara ilişkin tanık olarak gösterdiği kişiler dinlenmiş ve bazı şüphelilerin savunmaları alınmıştır.

15. Başvurucunun tanık olarak dinlenmesini istediği kişilerin çoğu, başvuru ileri sürdüğü bazı olayları doğrulamıştır. Bu bağlamda tanıklardan İ.A., başvurucuya ve kendisine baskı uygulayan 4. sınıf öğrencilerinin bilmediği bir sebepten birbirlerine gerçek isimlerle hitap etmediklerini belirtmiştir. Anılan tanık, kendisine de benzer baskılar yapıldığını ileri sürmüştür.

16. Tanıklardan bazıları benzer baskıların askerî lise kökenli öğrencilere uygulandığını iddia etmiştir. Öte yandan tanıklardan H.B., başvuru ileri sürdüğü bazı rütbelilerin ve 4. sınıf öğrencilerinin askerî liseden gelen öğrencileri baskı ile okuldan attırmak için bir örgüt gibi hareket ettiklerini ileri sürmüştür. Ayrıca tanık C.O.K., sadece başvuru ileri sürdüğü değil hedef alınan başka öğrencilerin de akla hayale gelmeyecek sözlerle, davranışlarla ve verilen cezalarla okuldan kendiliğinden ayrılmalarını sağlamak için çaba sarf edildiğini beyan etmiştir.

17. Öte yandan soruşturma dosyasındaki belgelerden 2009-2010 eğitim döneminde başvuru ileri sürdüğü on beş kişinin Hava Harp Okulundan kendi isteği ile ayrıldığı anlaşılmıştır.

18. Askerî Savcılık, başvuru ileri sürdüğü iddialarının bir kısmı hakkında herhangi bir tanık olmadığını, Hava Harp Okulu kayıtlarında bir şikâyet bulunmadığını ve darp raporu olmadığını; iddia edilen bazı eylemler hakkında ise işlenmiş olması hâlinde dahi yaralama ve hakaret suçları açısından şikâyetin 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73. maddesi kapsamında altı aylık şikâyet süresi içinde yapılmadığını belirterek kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir. Askerî Savcılık, 4. sınıf öğrencileri hakkındaki şikâyete ilişkin olarak 4/1/1961 tarihli ve 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nun 113. maddesi uyarınca askerî öğrencilerin kendi aralarında astlık-üstlük ilişkilerinin bulunmadığını, bu bağlamda başvuru ileri sürdüğü üst sınıf öğrencilerinin talimatını yerine getirme yükümlülüğü altında olmadığını vurgulamıştır.

19. Öte yandan Askerî Savcılık kararında, genel bir psikolojik yıpratma hareketi gerçekleşmesi hâlinde suç teorisi bakımından değerlendirilebilecek bazı sözlerin söylendiği kabul edilse bile sözlerin başvuru ileri sürdüğü okuldan ayrılması kastıyla

söylendiğine dair herhangi bir delil bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca başvurucuya verilen disiplin cezalarında suç kastıyla hareket edildiğine dair herhangi bir delil bulunmadığı ve idari işlem niteliğinde disiplin cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulabileceği hatırlatılmıştır.

20. Kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair kararda, tek tek değerlendirilen eylemlerin ortak bir iradenin ürünü ve başvurucunun okuldan ayrılmaya yönelik olarak ortaya çıkan bir suç kastının parçası olduğuna dair herhangi bir delil bulunmadığı, başvurucu tarafından gösterilen ve çeşitli nedenlerle Harp Okulundan ayrılmış tanıkların beyanlarının soyut değerlendirmelerin ötesine geçemediği de ifade edilmiştir. Sonuç olarak Askerî Savcılık, başvurucunun baskı altında kalmadan istifa etme hakkını kullandığını, okuldan ayrılmasını temine yönelik olarak komuta kademesini de kapsayacak şekilde sistematik bir eylemler silsilesi olduğuna ilişkin herhangi bir somut olgu ve delil bulunmadığını belirterek tüm şüpheliler hakkında 30/9/2013 tarihinde kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermiştir.

21. Askerî Savcılık kararına yapılan itiraz, 1. Ordu Komutanlığı Askerî Mahkemesinin 11/11/2013 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

22. Başvurucu 6/1/2014 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

23. Harp okullarında ayrımcılığa uğradıkları ve okuldan ayrılmaları için fiziki ve psikolojik kötü muameleye uğradıkları iddiasıyla çok sayıda dilekçenin askerî öğrenciler tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Dilekçe Komisyonuna ulaştırılması üzerine Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu şikâyetlere ilişkin bir rapor hazırlamıştır. 27/6/2012 tarihli raporda harp okullarında kötü muamele ve mobbinge uğradığını iddia edenler, ilgili kamu otoriteleri ve bilirkişiler dinlenmiş; sonuçta ilgili kamu otoritelerine tavsiyelerde bulunulmuştur.

24. Anılan raporda harp okullarından ayrılma istatistiklerine yer verilmiştir. Raporda ayrıntıları ile verilen rakamlarda Hava Harp Okuluna ihtiyacın çok üstünde alımlar yapıp sistemli bir şekilde sayıyı azaltma anlayışı olduğuna yönelik şikâyetler bulunduğu yer verilmiştir. Raporda ayrıca lise çağında özenle seçilen ve yetiştirilmeleri tüm yönleriyle idarenin inisiyatifinde olan seçkin insan kaynağının yüksek oranlarda mesleğe kazandırılmamasının kamu yararı açısından olumsuz bir durum olduğu değerlendirilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

25. 211 sayılı Kanun'un 113. maddesinin (b) bendi şöyledir:

“(Değişik: 28/5/2003-4861/19 md.) Bütün askerî öğrenciler, subaylara; astsubay hazırlama ve astsubay meslek yüksek okulu öğrencileri ile astsubay nasbedilmek üzere temel askerlik eğitimine tâbi tutulan adaylar, aynı zamanda astsubaylara karşı ast durumunda olup, askerî öğrencilerin, belirtilen hallerin dışında, gerek kendi aralarında gerekse erbaş ve erlere karşı astlık ve üstlük ilişkileri yoktur.”

B. Uluslararası Hukuk

26. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 3. maddesi şöyledir:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 3. maddesi ile ilgili içtihatlarında kötü muamele yasağının demokratik toplumların en temel değeri olduğunu vurgulamıştır. Terörizmle ya da organize suçla mücadele gibi en zor şartlarda dahi Sözleşme'nin, mağdurların davranışlarından bağımsız olarak işkence, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlerden men ettiği belirtilmiştir. Kötü muamele yasağının, Sözleşme'nin 15. maddesinde belirtilen toplum hayatını tehdit eden kamusal tehlike hâlinde dahi hiçbir istisnaya yer vermediği içtihatlarda hatırlatılmıştır (*Selmouni/Fransa* [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; *Labita/İtalya* [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119).

28. Öte yandan bir muamele veya cezanın kötü muamele olduğunu söyleyebilmek için eylemin "minimum ağırlık eşiğini" aşması beklenir (*Raninen/Finlandiya*, B. No: 20972/92, 16/12/1997, § 55; *Erdoğan Yağız/Türkiye*, B. No: 27473/02, 6/3/2007 §§ 35-37; *Gafgen/Almanya* [BD], B. No: 22978/05, 1/6/2010, §§ 88-90; *Costello-Roberts/Birleşik Krallık*, B. No: 13134/87, 25/3/1993, § 30).

29. Askerlik hizmeti ve mesleği, kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakmak gibi bazı sınırlayıcı koşulları sıklıkla içermektedir. Ancak Silahlı Kuvvetlerin bünyesinde yapılan birçok muamele, mahkûmlar için insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele olarak değerlendirilse bile -örneğin savaş koşullarında eğitimin bir parçası olarak Silahlı Kuvvetlerin özel görevlerine katkıda bulunmak için gerçekleştiği zaman- kötü muamele yasağı için öngörülen ağırlık eşiğine ulaşmayabilir (*Chember/Rusya*, B. No: 7188/03, 3/7/2008, § 49).

30. Bununla birlikte devletin askerî hizmette bulunan kişilerin insan onuruna uygun şartlar altında görev yapmasını sağlayacak ortamı sağlama görevi vardır. Bu bağlamda askerî eğitim usul ve yöntemlerinin kişiyi askerî disiplin içindeki kaçınılmaz doğal zorluk seviyesini aşacak yoğunlukta elem ve ızdıraba maruz bırakmaması -bazı hizmetlerin pratik gerekleri gözetilerek- kişiye gerekli sağlık yardımı sağlanarak kişinin sağlık ve refahının yeterli bir şekilde güvence altına alınması gerekir. Sadece askerî faaliyetlerin ve operasyonların yapısından değil vatandaşların devlet tarafından zorunlu askerî hizmete çağrılması ile insan unsurundan kaynaklanabilecek hayati risk seviyesine uygun kuralları belirlemek devletin öncelikli görevidir. Bu kurallar, askerî yaşamın içindeki doğal tehlikelere ve değişik seviyelerdekilerin karıştığı kusur ve hatalardaki sorumluluğu belirlemek için uygun usullere karşı zorunlu askerlik hizmetini yapanları etkili bir şekilde koruma amacını taşıyan pratik önlemlerin uygulanması için gereklidir (*Chember/Rusya*, § 50).

31. AİHM, Sözleşme'nin 3. maddesinin "tartışılabilir" ve "makul şüphe uyandıran" kötü muamele iddialarının etkin biçimde soruşturma yükümlülüğü getirdiğine dikkat çekmektedir (*Labita/İtalya*, § 131). AİHM'in içtihadında tanımlanan etkinlik için minimum standartlar; soruşturmanın bağımsız, tarafsız, kamu denetimine açık olmasını ve yetkili makamların titizlikle ve çabuklukla çalışmasını gerektirmektedir (*Mammadov/Azerbaycan*, B. No: 34445/04, 11/1/2007, § 73; *Çelik ve İmret/Türkiye*, B. No: 44093/98, 26/10/2004, § 55).

32. AİHM, insan hakları ihlalleri ile ilgili iddialarda soruşturma yükümlülüğünün mutlaka iddiayı kabul etme anlamına gelmediğini ancak iddiaların ciddiye alınması ve adil bir sonucu garanti eden bir usulle soruşturulması gerektiğini birçok kararında dile getirmiştir (*Saçılık ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 43044/05, 45001/05, 5/7/2011, §§ 90, 91).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

33. Mahkemenin 23/3/2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

34. Başvurucu, Kuleli Askeri Lisesini bitirdikten sonra Hava Harp Okulu ÖSU kampına katıldığını, daha sonra Hava Harp Okulunda eğitimine devam ettiğini ancak kampta ve daha sonra Hava Harp Okulu eğitimi sürecinde "lider" öğrenci olarak tabir edilen bazı subaylar ve 4. sınıf öğrencileri tarafından psikolojik ve fiziksel baskılara maruz bırakıldığını, bu baskılara dayanamamaya ve "Okuldan atıldı." denmemesi için kendi isteğiyle okuldan ayrıldığını, kendisine yönelik muamele ve cezaların onur kırıcı olduğunu ve sivil hayatta da yaşadığı olaylar nedeniyle psikolojik tedavi almak zorunda kaldığını, bu hususa ilişkin şikâyetinin sonuçsuz kaldığını belirterek Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştü; maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Bakanlık görüşünde, öncelikle kabul edilebilirlik hususu değerlendirilmiş ve başvurucunun şikâyetine konu eylemlerin gerçekleştiği tarihin Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun kabul edildiği tarihten yaklaşık iki yıl önce sona erdiği belirtilerek Mahkemenin zaman bakımından yetkisinin olmadığı ileri sürülmüştür. Bakanlığın esas yönünden görüşünde ise bir eylemin, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına girebilmesi için asgari ağırlık düzeyine ulaşmış olması gerektiği hatırlatılmış ve Anayasa Mahkemesinin içtihatlarına atıf yapılarak somut olayda iddia edilen eylemlerin fiziki ve manevi etkileri, süresi ve yoğunluk derecesi gözetildiğinde asgari ağırlık eşiği aşılmadığından başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Bu bağlamda başvurucunun şikâyetlerinin mobbing olarak kabul edilmesi gerektiği ve Anayasa Mahkemesi içtihatları kapsamında tazminat davası açılması yerine ceza muhakemesi yolu tüketildikten sonra bireysel başvuru yapılmasının başvuru yolları tüketilmediğinden bahisle kabul edilemez bulunması gerektiği ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

36. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"Herkes, ... maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

37. Anayasa'nın 5. maddesi şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Zaman Bakımından Yetki Yönünden

38. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un geçici 1. maddesinin (8) numaralı fıkrası

uyarınca Anayasa Mahkemesinin zaman bakımından yetkisinin başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvurular incelenebilir (*Zafer Öztürk*, B. No: 2012/51, 25/12/2012, § 17).

39. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaları incelerken olayların bireysel başvuruların kabul edilmeye başlandığı 23/9/2012 tarihinden önce gerçekleşmiş olması durumunda dahi eğer soruşturma ve/veya kovuşturma işlemleri anılan tarihten sonra sonuçlanmışsa başvuruları incelemeye devam etmiştir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014; *Ali Rıza Özer ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015). Dolayısıyla başvurunun zaman bakımından Anayasa Mahkemesinin yetkisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

b. İşkence ve Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar Yönünden

40. Anayasa'nın 17. maddesinde herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı güvence altına alınmıştır. Maddenin üçüncü fıkrasında kimseye "işkence" ve "eziyet" yapılamayacağı, kimsenin "insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye" tabi tutulamayacağı düzenlenmiştir. Anılan fıkra ile özel olarak insan onurunun korunması amaçlanmıştır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 80).

41. Bu bağlamda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen işkence, eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulma yasağı mutlak bir nitelik taşımakta olup bu kapsamda öncelikle kamusal yetkiyle güç kullanan görevlilerin hiçbir şekilde kişilerin beden ve ruh bütünlüğüne zarar vermemeleri gerekir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 81).

42. Öte yandan Anayasa'nın 17. maddesi 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde ayrıca devlete, kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muameleye maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevini yükler. Bu ödev üçüncü kişiler tarafından işlenen fiilleri de kapsamaktadır. Dolayısıyla yetkililerce bilinen ya da bilinmesi gereken bir kötü muamelenin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirlerin alınmaması durumunda devletin sorumluluğu ortaya çıkabilir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 82).

43. İşkence ve kötü muamele yasağına ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde -devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri dikkate alınarak- yasağın maddi ve usul boyutlarının ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda yasağın maddi boyutu sadece bireyleri işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu (negatif yükümlülük) içermektedir. Ayrıca bireylerin bu tür muameleye maruz kalmasını engelleyecek etkili önleyici mekanizmaların kurulması yönünde pozitif bir yükümlülük de bulunmaktadır.

44. İşkence ve kötü muamele yasağının usul boyutu ise bu yasağın ihlal edildiğine yönelik "tartışılabilir" ve "makul şüphe uyandıran" iddiaların sorumlularının tespitini ve cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir soruşturma yapılması sorumluluğunu (pozitif yükümlülük) içermektedir.

45. Bununla birlikte her kötü muamele iddiasının, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği korumadan ve devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerden yararlanması beklenmez. Bu bağlamda kötü muamele konusundaki iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit

etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerekir. Bu kapsamdaki bir kanıt; yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşabilir. Bu bağlamda kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumları da dikkate alınmalıdır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 95).

46. Somut olayda başvuru Hava Harp Okuldan ayrılması için bazı subayların ve 4. sınıf öğrencilerinin kendisine fiziki ve psikolojik baskı uyguladıkları yönündeki iddiasının tanık beyanları ile kısmen doğrulanması ve TBMM Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun raporu kapsamında harp okullarında bu tür iddiaların yaygınlaşması gözetildiğinde iddiaların savunulabilir olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Emir-komuta zincirinin hâkim olduğu Hava Harp Okulunda öğrencilik yapıldığı dönemde kötü muameleyle uğradığı iddiasında bulunmanın ve bu iddiaları ispatlamakta deliller veya tanıklarla savunmanın çok zor olduğu dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla savunulabilir bir iddianın kabulü açısından mevcut bulguların yeterli olduğu açıktır.

47. Öte yandan bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında olabilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşik göreceli olup her olayın somut koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda muamelenin süresi, bedensel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşır. Ayrıca muamelenin ardındaki saik ve amaç dikkate alınmalıdır. Muamelenin heyecanın yükseldiği ve duygu yoğunluğunun olduğu bir anda meydana gelip gelmediği de gözönünde bulundurulmalıdır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 83).

48. Başvuru konusu olayda başvuru iddia ettiği muamelelerin başvuru fiziki ve ruhsal değerlerini etkilemesi, başvuruda stres, üzüntü ve sair menfi tezahürlere yol açması -bu etkileri açısından- özellikle küçük düşürücü muamele kavramını çağrıştırmaktadır. Ancak muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası anlamında işkence, eziyet veya haysiyetle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak nitelendirilebilmesi için başvuru subjektif niteliklerinin yanı sıra muamelenin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından önemli bir ağırlığa ulaşmış olması gerekmektedir (*Yusuf Burak Çelik*, B. No: 2013/2538, 20/11/2014, § 24).

49. Belirtilen tespitler ışığında somut olay incelendiğinde başvuru ÖSU kampında ve Hava Harp Okulunda bazı subaylar ve 4. sınıf öğrencileri tarafından okuldan ayrılması için kasıtlı olarak maddi ve manevi baskı altına alındığı, bu kapsamda Anayasa'nın 17. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvuru maruz kaldığını ileri sürdüğü eylemlerin sistematik bir şekilde yapıldığı ve münferit olaylar olmadığı yönündeki iddiası, asgari eşik değerlendirilmesinde gözetilmesi gereken en önemli unsurdur. Özellikle hiyerarşik düzenin ve askerî eğitim uygulamalarının içeriği, mevcut askerî yapı ve sistematik bir devamlılık nedeniyle kötü muameleyle varan uygun bir ortam oluşmasına veya öğrencilerce bu şekilde algılanmasına yol açabilir. Ancak bu tür bir ihtimal askerlik mesleğinin doğasındaki zorlukların ve bireyleri bu zorluklara alıştırma maksadıyla uygulanan eğitimlerin yöntemlerinin ve içeriğinin sorgulanmasına yol açmamalıdır. Başvuru iddialarının sistematik ve kasıtlı olarak şahsına yönelik yıldırma ve okuldan ayrılmaya zorlama olduğu gözetildiğinde askerlik mesleğinin kendine özgü eğitimlerini ve zorluklarını aşan bir durumun söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.

50. Başvurucu tarafından iddia edilen eylemlerin fiziki ve manevi etkileri, süresi ve yoğunluk derecesi gibi unsurların değerlendirilmesi neticesinde başvurucuya yönelik iddia edilen eylemlerin sistematik bir muamele tarzına işaret ettiği, münferit hadiselerden ibaret olmadığı anlaşılmaktadır. İddia edilen eylemlerin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği ileri sürülen fiziksel ve ruhsal etkiler açısından başvurucunun iddialarının, askerlik mesleğinin doğasından kaynaklanan zorluklardan ve başvurucuyu bu zorluklara alıştırmaktan öte olduğu -özellikle başvurucunun Kuleli Askeri Lisesindeki ve spordaki başarı durumu da (bkz. § 61) nazara alındığında- Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

51. Bireysel başvurulara ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde Anayasa Mahkemesinin rolü ikincil nitelikte olup Mahkemenin; bazı durumların ortaya koyduğu şartlar nedeniyle ilk derece mahkemesinin ve Cumhuriyet savcılığının, somut olay açısından ise askerî savcılığın rolünü üstlenmesinin kaçınılmaz olduğu hâllerde çok dikkatli davranması gerekmektedir. Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında yapılan şikâyetlerin incelenmesinde böyle bir durumla karşılaşma riski bulunmaktadır. Anılan maddede güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağı ihlali ile ilgili iddialarda bulunulduğu zaman Anayasa Mahkemesi, bu konu hakkında tam bir inceleme yapmalıdır. Ancak soruşturma ve kovuşturma aşamasında delilleri değerlendirmek kural olarak Cumhuriyet savcıları (askerî savcılar) ve derece mahkemelerinin işi olduğundan Anayasa Mahkemesinin görevi, bu makamların maddi olaylara ilişkin olarak yaptıkları değerlendirmenin yerine kendi değerlendirmesini koymak değildir. Bu nedenle öncelikle yapılması gereken bireysel başvuru dosyasındaki iddialar ile soruşturma ve/veya kovuşturma dosyasındaki değerlendirmede ortaya konulan delillerin iddiaların maddi boyutu açısından yeterli olup olmadığını değerlendirmektir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin cezai sorumluluk bağlamında suça ya da masumiyete ilişkin bir bulguya ulaşma görevi bulunmamaktadır. Diğer taraftan derece mahkemelerinin bulgularının Anayasa Mahkemesini bağlamamasına rağmen normal şartlar altında bu mahkemelerin maddi olaylara ilişkin yaptığı tespitlerden ayrılmak için de kuvvetli nedenlerin var olması gerekir.

52. Başvurucunun asgari ağırlık eşliğini aştığı değerlendirilen sistematik olarak maruz kaldığını iddia ettiği eylemlerin maddi boyutunun incelenmesi için soruşturma dosyası kapsamında yeterli delil bulunmamaktadır. Sistematik olarak yıldırım için yapıldığına yönelik savunulabilir iddialar olmakla birlikte soruşturma dosyasındaki bilgi ve bulgular, iddiaların maddi boyut açısından incelenmesi için yeterli değildir. Bununla birlikte savunulabilir olduğu kabul edilen iddiaların kötü muamele yasağının usul boyutu kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

53. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan işkence ve kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

54. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası, mağdurların eylemi veya yetkililerin saiki ne olursa olsun kötü muamele yasağının ihlal edilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Saikin önemi ne kadar yüksek olursa olsun yaşam hakkı gibi en zor koşullarda bile işkence, eziyet veya insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yapılamaz. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrası gereğince savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hâllerde bile bu yasağın askıya alınmasına izin

verilmemiştir. Anılan maddelerdeki hakkın mutlaklık niteliğini güçlendiren felsefi temel-söz konusu kişinin eylemi ve suçun niteliği ne olursa olsun- herhangi bir istisnaya veya haklılaştırıcı faktöre veya menfaatlerin tartılmasına izin vermemektedir (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 104).

55. Devletin, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüğünün bir de usul boyutu bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı; söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak, kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § 110).

56. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların hesap vermelerini sağlamaktır. Bu bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin, başvurularda üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı veya tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği anlamına gelmemektedir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 56).

57. Ceza soruşturmasının etkili olması için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek kötü muamele iddiasını aydınlayabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeleri gerekir. Yetkililer şikâyet yapılır yapılmaz harekete geçmeli, bir şikâyet olmasa bile işkence veya kötü muamele olduğunu gösteren yeterli belirtiler olduğunda soruşturma açmalıdır (*Cezmi Demir ve diğerleri*, § § 114, 116).

58. Somut olayda başvuru, Kuleli Askeri Lisesini bitirdikten sonra ÖSU kampına katılmış ve daha sonra Hava Harp Okulunda eğitime başlamıştır. Başvuru, bu süreçte bazı subayların ve 4. sınıf öğrencilerinin kendisini okuldan ayrılmaya zorlamak maksadıyla sistematik olarak fiziki ve psikolojik baskı uygulamaları nedeniyle baskıları kaldıramadığı için Hava Harp Okulundan ayrıldığını belirtmiştir. Daha sonra başvuru, ÖSU kampında ve Hava Harp Okulunda maruz kaldığı eylemler nedeniyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyetçi olmuştur. Dosya görevsizlik kararı ile Kuzey Deniz Saha Komutanlığı Askerî Savcılığına gönderilmiştir.

59. Askerî Savcılık yaptığı soruşturmada başvuru dâhil birçok şüphelinin ve tanık olarak gösterilen kişilerin ifadelerini almıştır. Bununla birlikte Askerî Savcılık başvurucuya yönelik şikâyete tabi hakaret, tehdit ve basit yaralama suçları açısından şikâyet süresinin geçtiğini belirtmiştir. Böylelikle Askerî Savcılık başvurucunun iddialarını olay bazında ayrı ayrı incelemiştir. Askerî Savcılığın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararında, genel bir psikolojik yıpratma hareketi kapsamında gerçekleşmesi hâlinde suç teorisi bakımından değerlendirilebilecek bazı sözlerin söylendiği kabul edilse bile bunların başvurucunun okuldan ayrılması kastıyla söylendiğine dair herhangi bir delil bulunmadığı belirtilmiştir. Ayrıca kararda, başvurucuya verilen disiplin cezalarında suç kastıyla hareket edildiğine dair herhangi bir delil bulunmadığı ve idari işlem niteliğinde disiplin cezalarına karşı idari yargı yoluna başvurulabileceği hatırlatılmıştır.

birbirlerini gerçek isimleri ile çağırmadıklarını ve askerî liseden gelen öğrencileri baskı ile okuldan attırarak için bir örgüt gibi hareket ettiklerini ileri sürmüştür. Ayrıca sadece başvurucağın değil hedef alınan başka öğrencilerin de çok ağır sözlerle, davranışlarla ve verilen cezalarla okuldan kendiliğinden ayrılmalarını sağlamak için çaba sarf edildiğini beyan etmiştir (bkz. §§ 15, 16). Aynı şekilde Askerî Savcılığın 30/9/2013 tarihli kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararından önce 27/6/2012 tarihinde yayımlanan TBMM Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun raporunda benzer iddialara yer verilmiştir. Askerî Savcılık kararında anılan rapora ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

61. TBMM Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu raporuna yansıyan iddialar da gözetildiğinde Askerî Savcılığın, başvurucağın katı hiyerarşik yapının hâkim olduğu Hava Harp Okulunda öğrencilik yaparken kötü muameleye uğradığı iddiasında bulunmasının ve bu iddiaları ispatlar nitelikte deliller veya tanıklarla savunma yapmasının çok zor olduğunu dikkate almadığı anlaşılmaktadır. Başvurucağın yapılan uygulamaların askerî okul öğrencisi olmanın getirdiği doğal zorluklardan ve askerî öğrencileri bu zorluklara alıştırmaya maksatlı eğitim yöntemleri olup olmadığı da anılan kararda değerlendirilmemiştir. Askerlik mesleğinin doğasından kaynaklanan zorluklara alıştırmaya amacıyla askerî disiplin içinde bazı eğitimlerin pratik gerekleri açısından belirli oranda fiziki ve psikolojik baskı yapılabileceğinde tereddüt bulunmamaktadır. Ancak başvurucağın iddiaları ve tanık beyanları kapsamında maruz kalındığı anlaşılan davranışların, askerî eğitim kapsamındaki tüm öğrencilere uygulanan eğitimden farklı olarak başvurucağın yıldırılmaya yönelik olduğu izlenimi uyanmaktadır. Özellikle dört yıllık askerî lise öğrenciliğinden sonra Hava Harp Okulundan ayrılan başvurucağın askerî eğitimlere yabancı olmaması ve Hava Harp Okulu eğitiminde karşılaşacağı güçlükleri öngörmesi bakımından sivil liseden gelen öğrencilere göre askerî eğitime daha dayanıklı olması beklenen bir durumdur. Olaya ilişkin araştırmada, Kuleli Askerî Lisesi mezunu olan başvurucağın Hava Harp Okulundan ayrılmak zorunda kalması durumunun ayrıca dikkate alınması gerekmektedir.

62. Bu bağlamda bazı harp okulu öğrencilerinin eğitim sırasında ancak eğitim gerekleriyle bağdaşmayan fiziki ve psikolojik kötü muamelelere tabi tutuldukları, sürekli ve sistemli olarak bezdirme uygulanması nedeniyle harp okulundan kayıtlarını sildirmeye mecbur bırakıldıkları hususlarında şikâyetlerin yoğunlaşarak arttığı da Askerî Savcılığın kararında gözetilmemiştir. İstatistiklere de yansıyan bu durum, iddiaların ciddiyetini ortaya koymaktadır (bkz. TBMM Dilekçe Komisyonu Genel Kurul raporu).

63. Öte yandan Askerî Savcılığın, başvurucağın yönelik eylemlerin örgütsel bir yapı içinde ve yaygın şekilde, başka öğrencilere yönelik olarak da gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini detaylı bir şekilde araştırdığı da söylenemez. Belli bir amaç doğrultusunda, örgütsel yapı içinde zamana yayılarak ve çok sayıda kişiye yönelik olarak yapılan eylemlere ilişkin kötü muamele iddialarının soruşturma makamlarınca münferit kötü muamele iddiaları olarak ele alınması, soruşturmanın etkililiğinin önündeki en önemli engellerden biridir. Olaya bir bütün hâlinde bakıldığında bağlantılar kurulabilecek ve anlamlandırılacak somut verilerin münferit hadiseler yönünden yetersiz bulunması ve somut veriler ışığında soruşturmanın derinleştirilmemesi, örgütlü suçlar yönünden başvurulabilecek özel delil araştırma usullerinin uygulanmamasına neden olabilecek niteliktedir. Askerî savcı, askerî disiplinin gerekleri söz konusu olduğunda olağan karşılanabilecek bazı eylemlerin bu amaç dışında özel bir

motivasyonla yapıldığında kötü muamele teşkil edebileceğini değerlendirerek somut verilerle de desteklenen iddiaları araştırma konusunda daha istekli olmalı; gerekli tüm delil toplama araçlarını kullanmalı ve soruşturmayı münferit bir iddia olmanın ötesinde ele alarak derinleştirmelidir.

64. Bu tür iddiaların zamanında ve detaylı bir şekilde araştırılmaması, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) içinde örgütlenmesi muhtemel yapıların ortaya çıkarılmasını da engellemektedir. Bu durum kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesinin üstü örtülü bir şekilde, sistematik olarak devam ettirilmesine ve eylemlerin askerî bir eğitim kurumunda olması nedeniyle millî güvenlik yönünden de sorunlara yol açabilecek niteliktedir.

65. Nitekim anılan Askerî Savcılığın takipsizlik kararından sonra yaşanan 15 Temmuz darbe girişimi ve başvuru konusu olayda şüpheli sıfatı bulunan bazı kişilerin “Fetullahçı terör örgütü” (FETÖ) ve “paralel devlet yapılanması” (PDY) olarak bilinen terör örgütü üyesi olduğu gerekçesiyle TSK'dan ihraç edilmesi, soruşturma sürecinde öngörülemeyen ancak tanık beyanlarında varolduğu ileri sürülen örgütün FETÖ/PDY olup olmadığını da ayrıca incelemeyi gerektirmektedir.

66. Sonuç olarak başvurunun, soruşturmadaki diğer delillerle birlikte işkence ve kötü muameleyle ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunmasına rağmen somut olayda bu iddiaların özen ve hassasiyetle soruşturma konusu yapılmaması nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının usul bakımından ihlal edildiği kanaatine ulaşılmıştır.

67. Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan işkence ve kötü muamele yasağının usul bakımından ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

68. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

69. Başvurucu 40.000 TL maddi, 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

70. Başvuruda işkence ve kötü muamele yasağının usul bakımından ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

71. İşkence ve kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Kuzey Deniz Saha Komutanlığı Askerî Savcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

72. İşkence ve kötü muamele yasağının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 24.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

73. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

74. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İşkence ve kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan işkence ve kötü muamele yasağının usul boyutunun **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin işkence ve kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması ve yeniden soruşturma yapılması için Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Kuzey Deniz Saha Komutanlığı Askerî Savcılığına **GÖNDERİLMESİNE**,

D. Başvurucuya net 24.000 TL manevi tazminat **ÖDENMESİNE**, tazminata ilişkin diğer taleplerin **REDDİNE**,

E. 206,10 TL harç ve 1.800 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.006,10 TL yargılama giderinin **BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE**,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 23/3/2017 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ